

Sagrađena na padinama strmih litica Mosora i Kozjaka, na prijevoju između tih planina, klisaka je tvrđava solječima odolijevala hordama i brojnim neprijateljskim napadima sa sjevera. Tukle su ju olujne bure, snažne topovske granate i avionske bombe, ali su njezine čvrste kamene zidine, što ih s uskocima sagradi legendarni kliski senjski kapetan Petar Kružić, do danas ostale gotovo netaknute. Klis je oduvijek bio na vjetrovini i na udaru brojnih osvajača baš zbog pogodnog geopolitičkog i strateškog položaja u smjeru od Jadrana do Dunava, jer drugog puta prema unutrašnjosti zemlje i obrnuto tada nije ni bilo.

Zato se i ne treba čuditi što se svatko otimao za Klis gdje su najprije bili dvori kneza Trpimira, zatim i sigurno boravište onih koji su se istakli iz roda Svačića i Nelipića, jer tko je imao prevlast nad tim mjestom, pratio, kontrolirao i usmjeravao prometne veze, karavane i konvoje robe. Inače, Kliska tvrđava je dragocjen srednjovjekovni spomenik burne i bogate povijesti hrvatskog naroda i borba za opstanak. Godinama i desetljećima brinuo se o Kliskoj tvrđavi Miloš Bašić, kao bivši kustos, ključar glavnih vrata i vodič.

– Najprije sam očistio Tvrđavu, zatim sam učvrstio njezine zidove koji su bili napukli, narušeni, a ponegdje i teško oštećeni bombardiranjem i topovskim granatama u Drugom svjetskom ratu,

kad ja najteže stradala. Zub vremena je učinio svoje, baš kao i nebriga. Nikad nije bilo toliko sredstava kako bi se dovela u prvotno stanje. Još nitko nije izvršio cjelovitu obnovu i adaptaciju Tvrdave, iako sam to često predlagao, tražio, zahtijevao. Uvijek bih dobio odgovor kako nema dostatno sredstava za takve zahvate. – riječi su Miloša Bašića iz Klis-Megdana, najavljujući bolje dane za taj spomenik materijalne kulture.

Klišani ističu kako se Miloš Bašić gotovo saživio s Kliškom tvrđavom i nikad nikome nije dopustio da ju nagrdi. Zbog nje se mnogo puta posvađao ne samo s mještanima nego i posjetiteljima. Bašić je predlagao kako bi Tvrdavu trebalo u cijelosti sanirati, preurediti i prilagoditi gospodarskom i kulturno-zabavnom življenju ljudi toga kraja, dakako, i, za posjetitelje: izletnike, vikendaše, barem za potrebe turizma, jer je ona za to kao stvorena. Svi su svjesni činjenice kako su ključevi Kliške tvrđave za potomke kliških i senjskih uskoka simbol ustrajnosti hrvatskog naroda u borbi za slobodu i demokraciju. Uvjereni su kako su njihovi zajednički ključevi bili i bit će zauvijek u njihovim rukama i nitko im ih više nikada neće oteti. Ističu kako im oni otvaraju nove nade i putove društvenog, gospodarskog i kulturnog razvitka na tim hrvatskim prostorima; nove putove promicanja hrvatske države te mogućnost suradnje i prijateljstva Klisa i Senja između kojih su čvrste obostrane veze postavljene još onog momenta kad su ti ključevi prije više od 500 godina bili pohranjeni u Senju.

DRUŠTVO »PETAR KRUŽIĆ« VRAĆA TRADICIJU

Samostalni je umjetnik Marko Gugić, kipar iz Cetinskog kraja (Radošić) kod Sinja, koji se još 1990. godine s obitelji skrasio u Klis-Rupotinama gdje je sagradio obiteljsku kuću i otvorio svoj atelje, odakle puca prekrasan širok pogled na morsku pučinu i otoke, Split (Dioklecijanovu palaču) i okolicu, zapravo u krajobrazu gdje je, prema legendi, ponikao taj rimski car ilirskog podrijetla.

ziskom se u Turčima može pronaći i Blaičevički draga mednik i Zlatko iz Spita, koje je najtutja, bije
RERA KAO TURISTIČKA ATRAKCIJA

Stanovnici cijeloga kraja priželjkuju vraćanje u funkciju stare dobre sinjske ferata, odnosno uskotračnog vlaka, na relaciji Split-Sinj, na tračnice koji bi svim kliškim obiteljima ponovno udahnuo život, a bio bi i kao turistička atrakcija odnosno kao značajna dopuna ruralnog turizma. Neki, ipak, računaju kako je taj projekt upitan iako je benzin prilično skup.

No, Klišani, Dugopoljci, Dicmanjani, Turjačani, Brnažani, Sinjani te mještani iz susjednih naselja Cetinskog kraja, dijela dalmatinskog zaobalja, bi itekako željeli vraćanje bivše sinjske rere, barem radi turističke atrakcije. O sinjskoj ferati sve najbolje je govorio i Miloš Bašić, ističući

korist toga uskotračnog vlaka za turizam, posebice za vrijeme blagdana Gospe Sinjske i drugih vjerskih blagdana, narodnih derneka i stočnih pazara u Cetinskom kraju, tradicionalne Sinjske alke, konjičkih utrka... Računao je i tvrdio kako taj vlak ne mogu nadomjestiti ni autoceste, autocesta Split-Klis kosa (koja se godinama gradi), odnosno splitska zaobilaznica na zapadnoj strani Mosora poviše rječice Jadro nasuprot postojećeg Kliškog tunela, podno litica Tvrdave – prijevojem između brda Mosora i Kozjaka.

Miloš Bašić bi uvijek gotovo danonoćno mogao pripovijedati o Kliškoj tvrđavi. Slikovito bi opisivao sva tri njezina dijela i prostor unutar njezinih zidina. Kad biste razgovarali s njim, Bašić bi u mislima, svojoj memoriji, sjećanjima prebirao svaki njezin kamenčić, dakako i slike iz burnih vremena što su se redale na liticama u onih 111 godina koliko je ta Tvrdava bila u turskim rukama, od 1537. do 1648. kad su je zauzeli Mlečani. Bašić je rado pripovijedao o hrabrim sinjsko-cetinskim junacima u borbama protiv silnih Osmanlija, posebice o tradicionalnoj viteškoj igri Sinjskoj alki.

– Klišani su ukidanje ferata, uskotračnog sinjskog vlaka, doživjeli gotovo kao tragediju i godinama im nije bilo jasno da se to dogodilo. Prave uzroke o ukidanju sinjske rere nikad nisam mogao shvatiti, osobito ne kliške žene koje su njome prevozile proizvode na sinjsku tržnicu, baš kao i trgovci, jer je baš svima taj vlak značio život. Klis je naglo stagnirao dokidanjem sinjske rere, u svakom pogledu, nažalost i okolna mjesta, čiji nedostatak ne bi mogle nadoknaditi sve brze ceste, budući pogoni... Nemate pojma koliko bi ferata obradovala ljude kad bi se taj vlak opet uspostavio, makar bio i turistički poput samoborčeka. Sve bi nas preporodio. – poručivao bi Miloš Bašić, koji je u tome sagledavao i siguran ključ razvitka dijela Dalmatinske zagore, posebice Cetinskog kraja.